

Štev. 1.

V Ljubljani, dne 4. januarja 1912.

Leto IV.

Trije vogli naše sreče.

Naš stari narodni pregovor pravi, da drži dobra gospodinja tri vogle domače hiše. Te vogle bi lahko imenovali materino molitev, materine roke in njeno srce ali z drugimi besedami versko življenje, pametno gospodinjstvo in ljubezen do domačih. Skušnja naš uči, da ti trije vogli, ki v prvi vrsti izvirajo od dobre matere, res držijo domačo hišo skupaj.

Celi narod je pa le skupina vseh družin, iz katerih obstoji. Tudi za vsak narod veljajo prav isti vogli zanesljive prihodnosti, kakor za domačo hišo. Z mirnim srcem moremo reči, da imamo res te tri vogelne kamne za podlago naše prihodnosti. Le pogledjte, kako se nam ta zanesljiva znamenja prave sreče vedno bolj živo kažejo.

1. Versko življenje.

Pred leti sem videl v Bohinju v stari cerkvi sv. Martina, kako je prišlo vsako četrto nedeljo meseca nad 300 fantov in moških razdeljenih čez celi dan molit na glas pred tabernakelj. Mladi so poklekali k obhajilni mizi, stari ostali po klopih in na glas brez strahu molili rožni venec in brali iz »Večne molitve«. — Videl sem, kako so najboljši možje svetili z gorečimi bakljami pred Najsvetejšim pri vsaki procesiji in dali Jezusu spodobno čast. — Ne vem, če je še tako, toda bilo je lepo. —

Po celi domovini pa vidimo, kako se razširja ljubezen do Najsvetejšega, kako so začeli tudi fantje in možje vedno bolj pogosto prejemati svete zakramente, ne več kakor Nikodem le na skrivnem, temveč očitno, brez strahu. — Tudi naši možje so spoznali, da moramo vsi, ki hočemo narod čvrst in zdrav ohraniti, pri Jezusu, v cerkvi in verskem življenju začeti. Ves napredek brez te podlage je le prazna pena. Ni zadosti, da si le član društva, da hodiš le k sveti maši, da izboljšaš gospodar-

stvo, treba je tudi krščansko živeti, moliti in zakramente prejemati, ker nam je Bog tu pripravil potrebno moč za življenje.

Res jih je mnogo, mnogo, ki so vse to že opustili, mnogo, ki hočejo še naši biti, ko v srcu ni več vere, v življenju ni izpolnjevanja vseh božjih zapovedi, toda to so pleve in smeti, ki nam le škodo delajo. Naše ljudstvo se pa z živo vero oklepa Boga in tudi svojih duhovnikov.

Sovražniki so hoteli raztrgati tesno vez, ki veže ljudstvo na duhovnika. Vso gnojnico so izlili nanje po svojih časopisih. Dosegli so ravno nasprotno. Še nikdar ni bila vez med duhovnikom in ljudstvom tako močna in pristrčna, kakor v sedanjem času. Resnične ostanejo besede spirituala, ki nas je pripeljal na duhovski stan: Vedno se bodo nahajali ljudje, ki Vas bi radi s kolom, kadar vas bi mogli brez kazni. Če bodo pa duhovniki spolnovali svojo dolžnost, bo naše ljudstvo rado z njimi delilo zadnji hleb kruha. Resnično, na tisoče in tisoče jih je, ki bi radi dali duhovniku zadnji grizljaj, ko bi bil v potrebi. —

Prihodnje leto bo na Dunaju svetovni shod sv. Rešnjega Telesa. Iz cellega sveta bodo prišli pobožni častivci. Ali bi ne bilo lepo, ko bi tudi slovenski kmetje gori pohiteli. Slovenci, ki imajo izmed vseh avstrijskih narodov največjo ljubezen do sv. Zakramenta? Kaj lepšega in veličastnega bi na svetu nikjer ne dobili. Tam bi imeli svoje slovensko posvetovanje, tam se vsi vdeležili procesije z Najsvetejšim, na glas molili ter pokazali vsemu svetu, da smo res Slovenci verni ljudje. Na poti bi lahko obiskali znano božjo pot Marijino Celje. To bi bila gotovo najlepša božja pot, katero bi mogli napraviti in nikjer se ne bi versko mišljenje tako utrdilo.

2. Razumno gospodarstvo.

V preteklem letu se je na Kranjskem skoro za 12 milijonov kron več

vknjižilo, kakor izknjižilo. To je velika vsota, ki se pa znatno zmanjša pri natančnem vpogledu. Bilo je l. 1911. leto denarne stiske in poloma raznih denarnih zavodov. Upniki so hiteli z vknjižbo; vsled nezaupanja so postale še druge hranilnice nezaupne in se zavarovali. — Na stotisoče ali celo milijone je vknjiženega denarja nedoletnih otrok in dot novih gospodinj. Prav dobro bi bilo, ko bi sodnije razločevale med dolgom, ki se mora obrestovati in dolgom, ki je last domačih ljudi brez obrestovanja.

V resnici smo tudi v preteklem letu zelo napredovali. Povsod se zidajo nova gospodarska poslopja, delajo se gnojne jame, umetna gnojila se skoro vsako leto podvojujejo. Tudi živina postaja znatno boljša.

Toda daleč smo še od cilja. Kdor je hodil po tujem in videl, koliko dobijo ljudje pri slabši zemlji od posestva, kako umno gospodarijo, mu bo prišlo žalostno vprašanje: »Kdaj se bodo naši ljudje oprijeli umnega gospodarstva?«

Mi stradamo, najkrepkejši fantje in možje si iščejo drugod zaslužka, ko nam rodna zemlja vsega v izobilju ponuja. Zdaj se ne da več kmetovati, kakor prejšnje čase. Pred kratkim sta dva fanta najboljše blato z gnojnico namočeno, v bližnji potok izvozila, ko je domači travnik ravno zraven. Takim normcem se seveda ne da pomagati.

Mi moramo dobro pognojiti, da bo več zrastlo in bomo mogli rediti več živine. Brez gnojne jame in dobrega betonskega hleva še misliti ni, da bi veliko pridelali. Pojdite pogledat, kako drugi gospodarijo. Vesele prikazni se nam tudi tukaj kažejo. Sam sem videl gospodarje, ki so od daleč prišli gledat gospodarska poslopja, dobro živino in gnojno jamo in potem sami napravili po tem zgledu. Naš gospodar precej vse razume. Marsikdo si je čisto sam napravil tlak v hlevu, gnojno jamo ali kapnico. Nezaupanje do novosti pri kmetu precej izgine, če vidi z lastnimi

očmi, da je stvar res dobra. O razumnem gospodarstvu bomo letos še več pisali.

3. Ljubezen do domače zemlje.

Pred kratkim sem se vozil po železnici. Notri je bil oče, ki ima enega sina v Ameriki, tri pa v tujini. Ves vesel je pravil, kako se jim dobro godi. Zaslužijo čez 150 kron na mesec, za hlapce jim ni treba služiti. Kako bo z njimi na starost, kako z njihovimi otroci, je seveda drugo vprašanje. — Vse gre na tuje s trebihom za kruhom, ako upajo tam nekaj kron več zaslužiti, kakor doma. Na tujem začetkom delajo, njih otroci se navzamejo razvad tistega kraja in bodo na tujem slabši, kakor doma. Kakor pri nas zdaj, to se je godilo že davno prej na Angleškem. Tam so odprli vrata vsem tujim kmetijskim izdelkom in izabili kmečke delavce v mesta in tovarne. Posestnik Vacak je hodil letos po Angleškem in popisuje, kaj je videl na kmetih: Cele ure sem se vozil z brzovlakom in videl povsod opuščeno polje in podrti kmečka poslopja. Na kvadratnem kilometru (140 oralov) se pase le nekaj ovac brez pastirja. Zemlja je v lasti nekaterih veleposestnikov, ki se pečajo s kupčijo in lovom. Le za lovske pse izdajo mnogi na leto do 90.000 kron. Živino imajo le za šport, za zabavo. Imajo res dobre krave, lepe konje, krasne prašiče, toda ljudstvu to ne pomaga veliko. Uničeni gozdovi v Ameriki niso tako strašni za pogledati, kakor to zanemarjeno polje na Angleškem.

Kaj pa delavci po tovarnah in mestih, ki so potomci onih kmetov, ki so na tujem iskali svoje sreče? »Vsaki dan,« pravi Vacak, »se morejo videti na cestah moški in ženske, pijani od žganja, zanemarjeni, umazani in sestradani. Revščina in alkohol jih grozno tarata. Vse delavstvo hira na hudih ranah. Naj bo naša domovina obvarovana pred temi razmerami. Prišlo je vse to le iz uničenja kmečkega stanu.« Če se bô vse izselilo, ali ne bodo pri nas tudi nastale podobne razmere? Kaj pomaga delavcem in uradnikom, ki ne znajo gospodariti, visoka plača? Čim več imajo, več zapravijo. Naj se še toliko plača poviša, če človek nima mere, ne bo mu nikdar zadosti.

Vidite, gospodarji, taki zanemarjeni reveži bodo enkrat otroci vaših sinov na tujem. Ali ni zadnja hiša pri nas na boljšem? Revno živi, pa je na svojem. Ali ni mali hlapec pri domačem gospodarju bolj srečen? Skupno jedo, skupno molijo, skupno delajo.

Najbolj žalostno je, da imajo mnogi tako malo ljubezni do svoje domačije. Kadar kaže, bi precej radi prodali svoje posestvo. Denar se zapravi, posestva ni, kako bo živel? Tako lepa je naša zemlja, da nikjer ni lepše. Domače gore te pozdravljajo kakor tvoje očete, kruha daje mati zemlja, kakor stoletja poprej. Če ima kdo res ljubezen do svoje grude in jo želi povzdigniti, bo vse drugače delal, kakor tlačanski najemnik. »Ljubo doma, kdor ga ima.«

V hanaški vasi.

Mestne hiše so si v raznih deželah še precej jednake, v kmečkih se pa kaže povsod velik razloček. Tudi mi smo hoteli videti moravskega kmeta, ki je zdaj skoraj prvi v Avstriji, pri njegovem gospodarstvu in delu. Ob eni uri popoldne smo se zadnje dni avgusta 1911 vsedli v nadškofovo kočijo in se peljali iz Kromeriza po Hani, kakor se imenuje vsa okolica, v vas Pravčice. Hana je velika, zelo rodovitna ravnina, ki živi nad 100.000 ljudi. Pot je vodila mimo judovske sinagoge v Kromerizu. Judov je več sto, ki se pečajo s trgovino. Z domačini žive v prijateljstvu, vendar ne vplivajo posebno ugodno na splošno življenje. Tu se začnejo ono mogočno judovsko kraljestvo denarja. V Brnu in drugih moravskih mestih imajo nad polovico tovarn in trgovin v svojih rokah. V sosedni Galiciji in Ogrski so pa skoro neomejeni gospodarji.

Ob cestah je povsod vsajeno sadno drevje, katero je last občine. Navadno se zrelo sadje kar na drevesu po dražbi prodaja. Proti jugu, za malimi nizkimi griči je Velehrad, prestolnica sv. Metoda in še zdaj slovesna božja pot. V teh krajih je torej hodil sv. mož, ki je prižigal tudi našim očetom luč svete vere. — Po enourni vožnji smo dospeli v Pravčice. Jaz sem mislil, da je kako malo mesto. Ulica široka kakor v Ljubljani na Glavnem trgu. Na obeh straneh so hiše, sicer majhne, pa prav čedne. Čudno je pa bilo, da nismo iz ceste videli nobenega voza, nobenega hleva in nobenega dvorišča, kakor je pri nas navada. Gori pa čisto drugače delajo. Vsak gospodar ima zraven hiše zid prav do sosedja, skozi katerega peljejo vrata na njegovo dvorišče, ki je na straneh ograjeno od gospodarskih poslopj, tako da sosed še videti ne more, kaj sosed dela.

Ustavili smo se pri starosti, vaškemu županu. Hiše so navadno povsod zaprte, da ne more kak nepoklican gost notri. Vsaka hiša ima svoj zvonec, s katerim se domače pokliče. — Starosta je prišel od dela, oblekel po našem prihodu suknjo in stal pred nami kakor navadni civilni gospod. Začeli smo torej bolj natančno opazovati gospodarstvo in domače življenje hanaškega kmeta.

1. Hiša.

Hiša je v primeri z bogastvom Hana-ka majhna. Veža je čisto ozka, stanovanje ali naša hiša tudi zelo majhna. Hanaški kmet ne rabi svoje hiše za napravo orodja, razne rokodelce, ki pridejo v štiro, za robanje turščice in vsa druga dela, kakor se navadno pri nas godi. Hiša mu je le stanovanje. Miza je bila lepo pogrnjena, na tleh preproge, na posteljah mogočne pernice, zraven harmonij, lepe božje podobe in razne fotografije. To vam je hiša moravskega kmeta. Nisem videl onih nerodnih galej z nadstropji in fasadami, katere mnogi pri nas le iz napuha delajo. Čeh zida samo to, kar nujno potrebuje. Kuhinje so tudi majhne, pa jako lične. Kruh dobivajo večinoma od občinskega peka.

2. Ljudje.

Ljudje so krepki in močni. Pri nas morajo gospodarji zaradi pomanjkanja delavcev veliko trpeti in delati, pa si ne morejo privoščiti dobre hrane. Hanaški imajo razun petka vsaki dan gotovo dvakrat meso. Vaški mesar zakolje za vas, ki šteje 90 števil, na teden dve veliki govedi, ki imate skupno 20 stotov. Zraven še vsak kmet pobije veliko prašičev in pogosto tudi goved. Vse se poje. Tudi žene so krepke in skoro gosposko oblečene. Le otrok sem malo videl. Pravijo, da imajo v eni hiši navadno le dva, ali pa še samo enega.

3. Gospodarska poslopja in hlevi za živino.

Gospodarska poslopja in hlevi za živino so zidani prav v istem duhu kakor hiše. Pričakoval sem mogočna poslopja, videl pa le ponižne, nizke hleve. Mnogi hlevi imajo še zdaj lesen strop. Čeh nima napuha za take reči. Živine je povsod veliko; da komaj notri gre. Vzredili so domačo pasmo s pomočjo švicarskih bikov iz Berna, ki je zelo rastna in molzna. Rdeče barve je in ima na vrhu hrbta belo liso. Voli tehtajo do 1000 kg, krave imajo čez 3000 litrov mleka na leto. Telet malo prodajo, večinoma se rede doma. Ako je bik lepe rasti, se prodaja lahko v osemnajstem mesecu za 1500 K. Svinjaki so večinoma zraven govejih hlevov prav priprosto napravljani. Nazunaj je okoli zid, znotraj so kočice za prašiče, ki so pregrajeni z desami ali z malim zidom. Tudi tu je bilo videti, da gospodar ne zazida niti vinarja ponepotrebne. Napravljeno je le to, kar mora biti, to pa dobro.

Pri hlevu je velika gnojna jama. V vsaki gnojni jami je mala sesalka, ki se more poljubno obračati, da se z njo gnoj namoči. V šolah so se gospodarji učili, koliko je vreden dober gnoj, ki ima mnogo dušika. Kadar je bolj suh, se parkrat na sesalko pritisne, pa je ves gnoj namočen.

Ker gori nikjer več ne mlatijo s cepci, temveč le s stroji, imajo tudi pode in druge drugače urejene. Vse je okoli hiše, nizko iz opeke zidano, pa zadosti prostornosti. Zraven svinjakov je navadno jama za ensilažo. »Kaj pa je to?« se bo marsikdo začuden vprašal. To je jama, v katero pomečejo zeleno krmo za živino, katere ne morejo poleti precej porabiti. Vsak vé, kako ljubi živina zeleno krmo: deteljo, travo, perje od pese in drugo. — Poleti se vse sproti porabi; jeseni je vsega tega preveč, pozimi pa pride živina na suho in na vodo. Gori je pa v tem še hušje. Dober gospodar prodaja do 1500 meterskih stotov sladkorne pese. Vse perje mu doma ostane. Kakor pameten gospodar, si izgovori od tovarnarja, ki rabi od pese le sladkor, da bo dobil nazaj vse ostanke pese, ki so še prav dobri za krmo. Od 1500 meterskih stotov bo gotovo precej perja. Kam bo zdaj Hana z vso zeleno krmo?

Napravili so velike jame iz betona. Spodaj so naložili pleve (plevy) in rezanico (sečka), slabšo slamo (ohrabky). Na to pride do 60 cm debela plast one zelene krme. Vse gori namešajo: peso, perje, travo in drugo. Čez to zopet plast plev in rezanice, kakih 20 cm na debelo, ki se pa mora dobro zatolči in zahoditi, da nima

zrak dohoda. Na to pride zopet 60 cm krme, na to zopet rezanica in pleve toliko časa, dokler je kaj prostora. Od mokrine rastlin se razvije toplina, ki pa vsled plasti rezanice in plev ne more odhajati. Krma se malo skisa, prav tako kakor naše kislo zelje. Ravno pri kislem zelju in repi imate najboljši zgled, kako se mora to napraviti. Ko se pozimi jama odpre, je to krma za prašiče, molzne krave in živali, ki se debelijo. Še koncem avgusta sem videl, kako so kopali iz jam to rjavo kislo krmo, katero iz jame v koše namečejo. Dobro bi bilo tudi pri nas poskusiti. — Iz jam pobirajo prav tako, kakor naše gospodinje kuhano krmo iz kotla za prašiče.

4. Občinski biki in mrjasci.

Še v nobeni deželi na Avstrijskem nisem videl lepše goveje živine, kakor jo imajo moravski Hanaki. Tudi prašiči, navadno čisti jorkširci ali križani z domačimi, so prav lepi. Poizvedel sem, kako imajo preskrbljeno za dobro plemensko živino, da so dosegli tako lepe uspehe. Povedali so mi, da je občina zidala poseben hlev in postavila notri bike, katere je dobila za polovično ceno od deželnega kulturnega sveta. Zasebnega bika sme imeti le posestnik, ki ima nad 20 krav, pa le za domačo rabo. Občina preskrbi bike, jih postavi v občinski hlev ter določi kako in koliko hrane mora vsak bik na dan dobiti. Navadno dobi eden okoli tri mere zdrobljenega ovsa in zadostno sena. Oskrba bikov se odda na dražbi najnižjemu ponudniku. Navadno prevzame to skrb kak manjši posestnik ali kak star hlapec, ki ne more več vseh del opravljati. Stroški bikov se z davki pokrijejo, kar je najbolj pravično. Prav tako imajo tudi z mrjasci urejeno. V tej vasi so imeli le za to vas tri krasne bike in tri mrjasce. Kulturni svet daje podpore le za bike, ne za telice, ki se morajo ohraniti za pleme tri leta, in za mrjasce.

5. Posestva.

Na Moravskem ni tako, kakor pri nas, kjer ima vsak kmet lasten gozd. Gori imajo velike gozde le graščine, kmetje jih nimajo skoro nikjer. Kmečka posest je le v njivah. Kje pa dobijo les in steljo? Kurijo povsod skoro izključno s premogom, les prodajo graščine, nastiljajo pa večidel s slamo.

Boljši gospodar, ki se imenuje sedlák — naš zemljak ali gruntar — ima od 16 do 20 ha, največji pa do 30 ha posestva. Po našem bi bilo to od 30 do 50 oralov, kakor imajo tudi pri nas boljši kmetje. Tak posestnik ima navadno 4 konje za delo. To so pravi mogočni Hanaki — sedláci. Plovičico grunta imajo polvlanici, naši polzemljaki, ki zmorejo dva konja, kakor tudi četvrtnici, naši četrtzemljaki. Revni so pa podsednici, ki imajo le eno osminko cele zemlje. Ti morajo včasih tudi z volí ali kravami delati.

6. Obdelovanje polja.

Čudili se boste, da so Hanaki tako premožni, dasi nimajo dosti več zemlje, kakor naši kmetje. Toda glejte, kako gori polje obdelujejo. Pravi kmet, ki ima 18 ha posestva, naseje na 4 ha sladkorne pese.

Na 1 ha pripelje 300 met. stotov hlevskega gnoja in doda še na vsak hektar 150 kg kalijeve soli, 150 kg čilskega solitra, 200 kilogramov superfosfata, torej dá le za umetna gnojila pri sladkorni pesi nad 300 kron eno leto. Po njivah se pa gnoji le na 3—5 let, takrat pa dobro. Veliko manj je dela, pa še več pridelka. Pese se pridelata na 1 ha 300—450 met. stotov. Pri tem povdarjam, da so prav vse v spisu navedene številke res vzete od kmetov ki delajo, ne pa pobrane po kaki knjigi. Kmet sedlak pridelata 1400 — 1600 met. stotov pese, katero proda en meterski stot po 2'20—2'40. Za samo peso torej dobi okoli 3500 K, ko mu ostane še vse perje in dobi od tovarne tudi odpadke nazaj.

Ječmen se vseje na 4 ha, po našem 40 mernikov posejanja. Pridela se ječmena na 1 ha 22—25 met. stotov, v najboljših letinah do 30. Ječmen prodajo skoro ves, le seme ostane doma. Če računamo ječmen 1 met. stot po 15 K, dobi zanj gospodar precej čez 1000 K. To se popolnoma ujema s poročili strojnih zadržug, ki niso take kakor naše, temveč imajo povsod tudi mline za šrot, ki potarejo na leto nad 200 vagonov ječmena ali ovsa. Videli smo tako prav dobro urejeno zadržugo v Kromerizu. Državni poslanec Pokorny nam je pravil o svoji strojni zadržugi, ki pomelje žita skoro za dva milijona kron. Te zadržuge prodajo potem žito naravnost odjemalcem.

Na 2½ ha se vseje rž, ki rodi na 1 ha 18—22 met. stotov. Pšenice se naseje na 2 ha, pridelata se je 36—44 met. stotov, po našem okoli 160 mernikov. Rž in pšenico rabi Hanak najpred za dom. Ajdovega in turšičnega kruha ne poznajo. V teh bogatih krajih uživajo le beli kruh.

Oves se vseje na 2½ ha ter dá 18 do 25 met. stotov pridelka. Od pšenice in rži se porabi le zadnje žito za perutnino, dobro se porabi doma, ostanek se proda. Za prašiče se rabi tudi slabi ječmen. Oves se večinoma porabi za konje in rejo mlade živine.

2½ ha je za krompir, ki da ob navadnih letinah prav dober pridelek. Porabi se za kuho in prašiče. 2 ha se vseje krmskih rastlin, največ seveda detelje. ½ ha je za zelje, proso in navadno peso. Turšico sejejo navadno le za živino in jo kosé večinoma zeleno. Ajde je prav malo; nikdar jo ne sejejo na praho. Mnogo je vasi, ki nimajo prav nič travnikov, temveč same njive. Seveda morajo potem veliko več krmskih rastlin vsejati. Sedaj sem šele razumel poročila časopisov, koliko pese, koliko tropin in otrobov dobijo vsaki dan molzne krave v onih krajih. Saj jim lahko dajejo, ko imajo denarja precej, skoro nič pa travnikov. Gospodarstvo je vendar v vsakem oziru dobro.

Zemlja je tako draga, da se plača za 1 mernik našega posejanja (10 arov = 1000 m²) za eno leto 25 K le najemščine; za najboljši svet tudi 30 K in čez. Pri nas se plača 10, največ 14 K, v rodovitnih krajih, kjer je mnogo njiv, le 4—6 K. In vendar je prav gotovo, da je tudi pri nas na mnogih krajih zemlja vsaj tako rodovitna kakor v Hani. Le dobro je treba gnojiti ter skrbno in natančno obdelovati.

7. Delavci in posli.

Ker je toliko njiv, je seveda veliko dela na polju. Kakor pri nas, tožijo tudi na Moravskem kmetje o pomanjkanju delavcev. V Ameriko jih od tam ne gre veliko, pač pa v tovarne, kjer postanejo navadno socialni demokratje. Tudi velika posestva porabijo veliko delavcev, splošno pa veleposestniki še težje delajo kakot kmetje, ako ne plačajo posebno dobro. Oh hujšem poljskem delu delajo najemniku na akord (če več naredi, več zasluži). Pride mu ob svojem 2—4 K na dan. Če imajo delavci hrano, se plača 1 K 20 vin. na dan. Da bi delavci z družino doma ostali, jim postavijo gospodarji mala stanovanja ter jim dajejo mleko in kurjavo, kar povrnejo z delom na polju. To je prav tako, kakor so bili in so pri nas še zdaj bajtarji in kočarji. Ker delavcev zelo primanjkuje, so jih začeli tudi iz Galicije klicati.

Tudi poslov povsod manjka. Posli so pa menda ravno taki, kakor pri nas. Gospodarji se kregajo, da nočejo delati, da so svojeglavni in izbirični. Če se mu kaj reče, pa vse pusti in gre. Te historje tudi naši gospodarji dobro poznajo. Vsi posli zahtevajo prav dobro hrano, navadno vsaki dan meso, ter hlapci 20—30 K, dekle 15—20 K mesečne plače. — Če gospodar dobi toliko za svoje pridelke, potem lahko dobro plača svoje pomočnike.

8. Stroji.

Ker so delavci dragi, so se kmetje strojev lotili. Prav v vsaki vasi imajo mlatilnico na par ali bencin-motor. Gepljev nisem nikjer videl, izginili so popolnoma. Imajo na par slamoreznice, sejavnice ter velike stroje za oranje in košnjo. Kar le mogoče delajo vse s stroji. En sam ne more napraviti dragih strojev, kupile so jih torej občine ali zadržuge. Ravno porabi strojev in veliki množini umetnih gnojil in vse gnojnice se imajo Hanaki zahvaliti za veliko blagostanje. Kmet ne more več tako gospodariti, kakor se je delalo pred sto leti, če hoče imeti zadostne dohodke od svojega zemljišča.

9. Šole.

Da bo kmet vse za svoj stan potrebno znal, morajo biti ljudske šole dobre. Šol je na Moravskem prav veliko. V Pravicah je 90 otrok (za 90 števil) in imajo dvo-razrednico ter celodnevni poduk. Šola je prava palača, ki ima še posebno sobo za shrambo učil. Učitelj je bil star in zelo prijazen. Videlo se je, kako se z ljudmi dobro razume. Kakšni so drugi učitelji, nisem poizvedoval. Kolikor sem po strani slišal, je bolj slabo. Nekaj je pa tudi res vzglednih učiteljev. — Razen ljudskih imajo le za Čehe še 4 kmetijske šole: v Prerovi, Klasterni, Hradišku in Olomucu. V vsakem mestu je tudi meščanska šola, v vsaki večji vasi pozimi kmetijska predavanja. Ko bi hoteli pri nas to posnemati, morali bi direktne davke več kakor za 100% povišati. Zdela se mi je, da preveč šol tudi na Moravskem ne vpliva dobro. Na tisoče imajo študiranih ljudi, ki ne morejo dobiti služb. Oni kmetijski veščaki in učitelji so glavna opora liberalne stranke skoro povsod. Otroci se navzamejo onega protiverskega duha, kateri zdaj tudi gori

vlada. Meni se je zdelo, da manjka tu močne roke, ki bi vse one uporne duhove držala v pravi meji.

10. Časopisi.

Obilne šole so rodile zanimanje za učenje in izobrazbo. V vsakem okraju imajo svoj posebni listič, v vsakem mestu vsaka stranka svoje glasilo. Liberalni in socialno-demokratski so ravnotako divji in lažnivi, kakor pri nas. Poslanec Pokorny mi je sam kazal pismo socialnega demokrata, da ga bodo ubili in mu hišo zažgali. Res mu je bila meseca julija, isti dan, ko je pismo prejel, hiša zažgana.

Kmetje radi berejo, vsak ima po več časopisov: političnih in strokovnih. Bivši starosta, star Hanak, veseljak, ki je bil v Jeruzalemu in Rimu, jih ima 9, drugi podobno. Dnevnik berejo navadno v gostilnah.

11. Gostilne in veselice.

Na kmetih nisem videl posebno mnogo gostiln, toda te, katere so, so dobre. V Pravecicah so kmetje napravili svojo lastno občinsko gostilno, jo dali v najem za letnih 1500 K. Usmiljeno so pa obljubili, da bodo gostilničarju kaj odpustili, če bo slabo šlo. Toda gostilničar se je moral zavzeti, da bo jemal vse pivo pri kmečki pivovarni in da kmetom ne bo dražje prodajal, kakor 10 vin. vrčkov. »To so pa mojstri,« sem si mislil ter povprašal, koliko Hanak na dan piva spiše. »No ja, 8, 10 do 14 vrčkov, ne več.« Mnogi so raje pri vrčku, kakor pri živini ali plugu, zato pa vodi krčmar račun o njihovem gospodarstvu. Pijančevanje je tudi gori največja nesreča za kmeta.

Sedlaki hodijo tudi radi na lov. Lastnih gozdov nimajo. Zmenijo se torej z graščino, dobi se vesela kompanija, pa bandajo od jutra do večera. Večina teh lovcev seveda prevrne več vrčkov, kakor zajcev. Menda so pri nas ravno taki lovci.

12. Versko in politično življenje.

Hanaki hodijo še v cerkev, pa ne vsi, gotovo pa dobra polovica. Nikjer še na Avstrijskem, razen Kranjske in Tirolske, nisem videl toliko ljudi ob delavnikih pri maši, kakor v Kromerizu. V Brnu je bolj slabo. Pozna se judovsko-liberalni vpliv. Povedali so mi tudi, da polovica kmetov izpolnjuje svoje verske dolžnosti, za smrt se dajo še vsi prevedeti. Polovica je pa mlačna in neodločna, dostopna vsem svobodomiselnim zvijačam. Le nekaj malega je zlobnih podpihovavcev, ki nalašč širijo brezverstvo.

Politično so pri nas ljudje veliko bolj zavedni in izšolaní. Hanak ljubi mir in veselo življenje, mi pa pravimo: »Vojska do skrajnosti, ako je potrebna.«

Toda v zadnjem času se res veliko tudi gori dela. Imajo moše, ki se žrtvujejo za narodovo korist, organizacija se vedno bolj izpopolnjuje, prejemanje sv. zakramentov se množi. Imajo mnogo prav vzglednih duhovnikov, ki se trudijo, kakor pri nas za narodovo korist.

H koncu moremo le želeči, da bi še napredovali ti naši bratje tudi v političnem oziru in se popolnoma otresli gnjilega liberalizma, mi se pa pri njih učimo go-

spodarskega napredka. Mi pa moramo posnemati njih gospodarsko zavednost in napredek. Prav dobro bi bilo, ko bi kmetje šli sami gori gledat svoje brate. Za pot mu gotovo ne bo žal, kakor tudi meni ni bilo.

Živini manj prostora, več svetlobe, več zraka.

Gotovo se v 50 letih ni izvršila pri naših govejih hlevih tolika sprememba na bolje, kakor v tem kratkem času, odkar je kranjski deželni odbor začel deliti nagrade za popravilo hlevov. Dolgo smo se Kranjci držali starega kopita in nikakor nam ni šlo v glavo, da bi svoje hleve preuredili tako, kakor jih imajo napredni živinorejci po Holandskem, Danskem in v Švici. Tudi tisti gospodarji, ki so bili primorani zidati nove goveje hleve, so jih zidali take kakršni so bili pred sto leti. Če nam je kdo rekel: jasli nizke, staje kratke, gare proč, gnojnico zbirati v gnojnične jame, takega smo debelo gledali; delali smo pa po starem. Ko se je tuintam kdo pokorajžil in »po novem« naredil, pa od deželnega odbora nagrado dobil, tedaj smo pa oči in ušesa vzdignili in marsikateri je rekel: Kaj, če bi še jaz poskusil? Svetle kronce so nas kar čez noč spreobrnille in danes najdemo po celi deželi hleve, ki so vzorni, katerih je gospodar sam najbolj vesel, ker ima zdravo živino in ker jo veliko hitreje opravi, kakor prej. Ta nova misel je čudno hitro našla pot v našo starokopitno glavo, seveda šla je skozi žep. Deželni odbor je s temi podporami zboljšanje hlevov pospešil kakor bi ga ne bil z dolgoletnim poukom.

Najbolj nerade nam gredo v glavo kratke in ozke staje, velika okna in ventilacija. Prostora je imela pri nas živina navadno preveč, svetlobe in zraka pa premalo. Zato sem zgoraj na čelo napisal: živini manj prostora, več svetlobe, več zraka.

Torej najprej prostor.

Imeli smo navado, živini dati toliko prostora, da je v hlevu lahko stala po dolgem ali pa počez. To je nam veliko škodilo, koristilo pa nič. Rabili smo zato večje hleve, oziroma manj živine smo v njih imeli in živina je bila v nesnažnem, ker je živina odkladala odpadke po celi staji noter do jasli. Po drugih deželah ni nič nenavadnega, težko živino videti v hlevih, ki imajo staje samo 1 m 70 cm dolge in 80 cm široke. Mi seveda ne bomo delali tako kratkih, dati moramo živini dovolj prostora, vendar ne preveč.

Kako dolga naj bo staja, to odločuje stelja. Kdor ima veliko stelje in bi rad imel veliko gnoja, da bi mu zemlja na njivi bolj rahljala, on lahko naredi daljše staje. Tudi jarek za gnojnico bo bolj plitev na edil, širok 30 cm, globok 15 cm. Komur pa stelje primanjkuje, ta mora pa kratke staje delati in gnojnič-

ni jarek bolj globok, do 25 cm. V prvem slučaju je staja lahko nad 2 m dolga, v drugem slučaju pa ne nad 2 m.

Nekateri gospodarji tako-le računajo: Če porabim malo stelje, bom imel malo gnoja, če na vstelnem veliko, bo tudi veliko gnoja, torej sem na dobičku. Ta račun je čisto napačen. Če si obilno nastiljal, imaš res veliko gnoja, tvoj gnoj je pa tudi veliko slabejši, kajti listje, slama itd. ne gnoji kaj prida. Glavno gnojilo so živinski odpadki in teh je v tvojem gnoju razmeroma malo. Dela imaš v tem slučaju veliko več, če pa si po malem nastiljal, boš imel gnoja sicer manj, toda ta gnoj bo veliko boljši, ker je v njem veliko živinskih odpadkov, pa dela imaš veliko manj. Od dobička moreš le takrat govoriti, kadar ti je na tem, da hočeš svoje pčive kakor rečeno z obilnim gnojem zatljati.

Torej dajte živini v hlevu manj prostora, kakor ga je imela dosedaj, vsakemu živinčetu zadostuje 2 m dolga in 1 m široka staja. Le kdor hoče veliko množino gnoja, naj naredi saje nekaj daljše široke pa ne nad 1 m.

Jako važna reč v hlevu je svetloba. Te pa je bilo do sedaj po naših hlevih sploh veliko p malo. Živali, ki so v temnem hlevu dalj časa, postanejo leni, tope, zato se pa bolj rede. V bolj svetlem hlevu je dejati tako žival, ki je namenjena mesarju. Goveda za rejo pa naj ne bodo v temi. Živina v svetlem hlevu je vse bolj vesela in živahna. Poleg tega se v svetlem hlevu veliko lažje poskrbi za snago, ki je posebno pri molži potrebna. Zato naj bodo hlevi zdatni, pa tudi enakomerno razsvetljeni. Okna naj bodo zadosti velika in tako razvrščena, da pride svetloba po vseh delih hleva. Kdor hoče živino rediti za mesarja in hoče imeti v hlevu temno, lahko okna zagrne ali zasloni. Okna naj bodo kjer le moge živini za hrbtom; če so sp edaj pri glavi, tedaj svetloba živino nadleguje, ni za oči zdravo in je lahko za žival tudi naravnost škodljivo, če po zimi skozi okna prihaja mrzel zrak na živino. Zato naj bodo okna tudi visoko, blizu stropa, špalete kar mogoče odprte, široke.

Koliko naj bo oken, to določajo v hlevu vrata. Kako velika naj bodo, to se da pa preračunati. Pravilo je: na 20 m² hlevovega tlaka naj pride 1 m² oken, če je hlev prost; če pa hlev zaslanja druga poslopja, tedaj pa naj še na 12 do 15 m² hlevovega tlaka pride po 1 m² oken. Vzemimo hlev na prostem, dolg 7 m, širok 4 m; kakšna okna mora imeti, da bodo zadosti velika? Preračunati moramo najprej, koliko tlak meri. Dolg je 7 m, širok 4 m, torej 7 × 4 = 28. Tlak torej meri 28 m² (kvadratnih metrov). To delimo skozi 20 in dobimo 1.40 m², to je malo manj kakor poldrug kvadratni meter. Če moremo narediti v tem hlevu tri okna, tedaj bo vsako moralo imeti malo manj kakor pol kvadr. metra; tako okno bi bilo 80 cm široko in 60 cm visoko:

Drug primer: hlev 10 m dolg, 4 m širok. Tlak torej meri $10 \times 4 = 40 \text{ m}^2$. To delimo skozi 20 dobimo 2. Okna v tem hlevu mo ajo meriti 2 m^2 . Če je mogoče narediti štiri okna, tedaj bo vsako imelo pol kvadr. metra, to je približno 80 cm široka in 60 cm visoka. Če pa bodo samo tri okna, tedaj pa bo moralo vsako meriti 0.66 m^2 ; tako okno bi bilo 1 m široko in 66 cm visoko. Privoščimo torej živini več svetlobe, kakor smo jej dosedaj.

Najbolj potreben je pa živini sveži zrak. Niti človek niti živina ne moreta uspevati v slabem pokvarjenem z aku. Zrak, ki ga žive stvari udihavamo, nam dovaja kisik; to je sestavina našega zraka, ki je za življenje neobhodno potrebna. Iz našega telesa pa odvajajo ogljikovo kislino. S tem se vdihani zrak izpremeni, ker se je iz njega porabil kisik. Mi pravimo: To je pokvarjeni zrak. Zrak v hlevu se pa ne pokvari samo z vdihavanjem, ampak tudi izhlapevanje na živini sami ga pokvari. Dalje v hlevu napravljajo smrad živinski odpadki in ostanki k me. Na ta način je zrak v hlevu toliko bolj pokvarjen, kolikor dalj je živina v njem zaprta. V zraku je čedalje manj kisika in čedalje več škodljivih snovi. Živina to vdihava, škodljive snovi pridejo v pljuča, iz pljuč v kri in ta bolna kri po vsem životu in živina mora zboleli. Tu se ne da pomagati z nobeno drugo rečjo, kakor s svežim zrakom. To napeljevanje svežega zraka se imenuje ventilacija.

Kako pa bomo živini v hlev napeljali svežega zraka? Morda boš rekel: V mojem hlevu okna in vrata slabo zapirajo in tudi strop ima luknje; v moj hlev torej pride frišnega zraka toliko, da po zimi živino še zebe. To je naravna ventilacija. Hlev je morda res močno mrzel ali zdravega zraka dobi živina po naravni ventilaciji vendarle premalo. Napraviti moramo umetno ventilacijo, ki bo dovajala dovolj zraka, vendar pa ne toliko, da bi se p eveč shladil zrak v hlevu. Kako se to doseže? Napraviti moramo v hlevu odprtine dvojne vrste: 1. take ki bodo dovajale sveži zrak, 2. take ki bodo iz hleva odvajale sprideni zrak. Prve vrste odprtine bomo naredili v hlevovi steni, druge vrste odprtine pa v stropu.

Vse ventilacije pa ne morem v dveh tih stavkih popisati. Treba jo je nekoliko bolj obširno obdelati, da bodo naši gospodarji ventilacijo enkrat popolnoma razumeli. Zato hočem v enem prihodnjih člankov ventilacijo natančno popisati.

Tržni pregled.

Ko je neki poljski poslanec vložil v državnem zboru prošnjo, da bi dala vlada stradalajočim kmetom turšice in krompirja po znižani ceni: je rekel zrak stoječi socialni demokrat: »Kaj, ali s turšico in krompirjem hočete kmete rediti? Potem ni čudno, če vam vsi delavci v tovarne, v mesta in rudnike

uidejo.« Drugi stanovi se pritožujejo, kako je meso drago, d ago fino vino in cigare, kmetu pa kruha manjka.

Sedaj ima najslabši uradnik boljšo plačo, kakor dober kmet vseh dohodkov. Toda uradniki zahtevajo, da se jim morajo plače za 70 milijonov kron pomnožiti in poskrbeti za cenejša živila. Ko je pa poslanec Lasocki, katerega so podpirali vsi naši poslanci, stavil predlog, da naj se da povsod, kjer je to potrebno, za preskrbo h ane obrtno dovoljenje po dogovoru z občinami in zadrugami, čeprav prosivec nima učnega izpričevala, je bil ta predlog z 278 glasovi proti 149 odklonjen. Poslanec Seidl je predlagal, da naj se dovoli kmetom živino doma klati in prodajati, da bo meso cenejše postalo. Tudi ta predlog je bil odklonjen in sprejet le predlog, da se sme v sili živina zaklati in prodati. Mesarji peki in drugi obrtniki so izvedeli po časopisih o teh predlogih, se obrnili z vso silo na poslance: »Kaj nas hočete uničiti, nas, steber države in vaših mandatov! Pod nobenim pogojem se ne sme to sprejeti.« Vsi predlogi, ki so kmetu, meščanu in delavcu res v korist, so bili odklonjeni. Drugi stanovi so organizirani in znajo varovati svoje koristi, ubozega kmeta pa odirajo, da revež še kruha večkrat nima.

Cene vsem izdelkom gredo kvišku, le to, kar ima kmet na prodaj, gre stalno nazaj. Na severnem Laškem so imeli malo otave, na Češkem in Moravskem primanjkuje krme, v Nemčiji tožijo, da bo zmanjkalo mrve čez zimo, zato pa vsi tišijo živino naprej. Na Dunaju padajo goveje cene skoro pri vsakem semnju.

Dne 27. decembra je bilo 2760 glav govedi. Plačevali so debele ogrske vole 94—102, prve vrste 92—116, gališke 102 do 110, najlepše 110—116, navadne iz kmetov 90—96, krave in bike 90—100. Pri goveji živini in prašičih vidimo, kako padajo cene tudi v led dovoljenega uvoza srbske živine. Onih 35.000 prašičev in 7000 govedi, katere smejo Srbi vsled sklenjene pogodbe uvažati, so poslali že prve mesece lanskega leta. Zdaj jim je dala vlada dovoljenje še za 40.300 govedi in čez 100.000 prašičev. To tlači cene naši živini, skoro gotovo se v bližnjem času ne bo veliko izboljšalo. Meseca decembra se je cena govedi zopet prav znatno povzdignila.

Visoke so pa cene mlečnim izdelkom, katerih vedno bolj primanjkuje. Dansko in holandsko maslo prodajajo na Dunaju 3.60—3.70, domače avstrijsko je nekoliko cenejše. Vedno bolj se tudi spoznava važnost mlekarstva za vse gospodarstvo. Ena najbolj razvitih dežel v kmetijstvu je Švedska. Tam se dobe krave, ki imajo do 9000 l mleka na leto. Vseh krav je skoro 69% vse goveje živine v deželi.

Laška je skoro gotovo najbolj vinska dežela v Evropi. Kljub temu so dobili vlani za mlečne izdelke 71 milijon, za vino na tuje prodano le 62 milijon. Laški kmetje se zelo pritožujejo, ker da vlada za vinograde 1.600.000 lir, za

mlekarstvo pa le 30.000 lir letne podpore. Kjer je mogoče dobro mlekarstvo, je najboljši za kmeta, se tega lotiti in zaven veliko prašičev rediti. V mestih pravijo: »Pitajte živino!« Kmet pa ne more gledati na to, kaj je za meščana boljše, ampak le sam nase, da bo mogel shajati. Urediti je treba tako gospodarstvo, da bo lahko vedno dobro prodal, kar ima.

Prašiči so šli v ceni precej nazaj. Ker manjka povsod pese in krompirja, ne morejo kmetje niti potrebnih plemenskih živali rediti. Ker tako hitijo s prodajo, je morala cena pasti. Na dunajskem trgu je bilo včasih do 20.000 prašičev. Pri nas so padle cene od 1 K 30 vin. do 90 vin. Najboljši se še plačajo po 96 vin. — Na Dunaju je začelo primanjkovati debelih prašičev, ki bodo v prvih mesecih naslednjega leta gotovo zopet prišli do veljave.

Plačevali so na Dunaju 27. decembra težke debele 130—132, srednje 124 do 128, stare in lahke 116—122, navadne plemenske 100—120, gališke debele 100—112. Posebno so se zmotili trgovci pred Božičem. Pripeljali so 7000 prašičev čez navadno množino. Cena je kljub praznikov padla. — Pri nas se cena zopet dviga. Ko nastane mraz, bodo gotovo d aži.

Žitne cene gredo tudi nazaj. Sicer Ruska v primeri z lanskim izvozom zelo malo žita prodala, ker je že do novembra za 15 milijonov q pšenice manj izvozila kakor vlani do tega časa, vendar je bila v ostali Evropi žetev belega žita prav bogata. Za 150.000 vagonov pšenice se je letos manj pripeljalo v Evropo do novembra kakor vlani. V drugih deželah pa pridelujejo vedno več žita. O Kanadi smo že po očali, da se je svet za pšenico za tretjino povečal. V Argentini je bilo letos 6.897 milijonov hektarov zasejanih s pšenico, vlani le 5.836. Iz tega je pač razvidno, da bodo že pri srednjih letinah šle pšenične in žitne cene zelo nazaj. V zadnjih dneh so prišla zelo neugodna poročila iz Argentine, da so se cene prav znatno zopet dvignile. Za nas bo najboljša, da sejemo le toliko žita, kolikor ga zase potrebujemo. — Ker vidimo posebno letos, kako se trgovci dogovorijo in podražujejo brez vz oka zadnjo moko in močna krmila, bo treba več ječmena in turšice sejati, da bomo od teh oderuhov neodvisni. Prodajali so 28. decembra na Dunaju pšenico: banaško 24.80 do 25.50, slovaško 24 do 24.50, navadno 23.90 do 24.30, rž 21.10 do 21.40, ječmen moravski 21.50 do 23, navadni 19 do 20.50, turšica stara 20.20 do 20.80, nova 18.40, oves 20.50 do 21.50.

Zanimivo je tudi zasledovati sladkorno kunčijo. Sladkorja se pridelava v Nemčiji 259.600 vagonov, v Avstriji 216 tisoč vagonov, v Rusiji 154.000, na Fancoskem 71.000, v Belgiji 28.000, v Holandski 22.500, na Laškem 18.400, na Švedskem 17.100, na Danskem 11.000, na Španskem 8.400, na Rumunskem 3.800, v drugih deželah 1.800 vagonov. Naša Avstrija torej je pridelala 216 milijona q l. 1910. Iz tega je tudi razvidno,

kako je neumna trditve učenih gospodov, da je bilo oktobra lanskega leta še 260.000 q sladkorja v zalogi. Taka množina še za en teden ne zadostuje.

Sladkor se je začel dražiti junija. Če so imeli takrat tovarnarji le polovico lanskega pridelka v zalogi, torej 1030 milijonov kilogramov, v resnici ga je bilo gotovo več, so zaslužili pri vsakem kilogramu 20 h čez svoj navadni čisti dobiček, ki znaša za vsakih v podjetju naloženih 100 K po lastni izjavi čez 8 K, ko so vsi stroški plačani. Imeli so torej letos še posebnega dobička 216 milijonov kron. Ta dobiček 216 mil. K so vtaknili tovarnarji, ne da bi z mezincem ganili, v svoje žepce — čez navadni jako znatni zaslužek. Ko se je v državnem zboru predlagalo, naj se vpelje v našo državo saharin, so poslali tovarnarji na vse poslance spomenico, kakšni reveži so. Predlanskem je bilo le 4 do 8-14 K dobička, o pret. letu seveda molčijo. Ni jim torej mogoče cene sladkorja znižati. Najboljši odgovor bi bil na vse to, ko bi kolikor mogoče malo sladkorja porabili. Zasadite obilo drevja okoli hiš, pa bodo otroci bolj zdravi.

Podražila se je tudi kava, podražila cikorijska, vse, kar gre skozi več rok, je dražje. Sko o bo najboljši kuhati domače žgance in jih z mlekom zalivati. Ko bi ne mogli prodati, bi šli kmau trgovci s cenami nazaj.

Cementne tovarne so zopet sklenile karte. Cement se bo podražil. Kdor ga bo veliko rabil prihodnje leto, naj hitro napravi sklep. Skoro najboljši bo napravil z zvezo kartelov na Dunaju.

Seno se težje prodaja. Na Dunaju so plačevali decembra dobro seno 5-50 do 8-40 K, planinsko do 8-60 K, otavo 4 do 6 K. Na borzi so veliko nižje cene.

Fižol ima še vedno ceno. Plačujejo ga do 30 K. Zelje so plačevali na Dunaju 7 K 100 kg. Cena krompirju se ne dviga več. Za cele vagone plačujejo 7 do 8 K 100 kg.

Pozor! Kupim kmetijo: v radoljskem okraju v približni vrednosti od 15 do 25 tisoč kron. Naj se oglase oni, ki imajo kaj primerne na prodaj. Ime kupca pove uprava Domoljuba pod besedo: „Gorenjec“.

Najcenejša Miniatur ura s kukavico .. K 6-80.

Št. 4568. Lepo izrezljana omara s kukavico, košenimi ševilkami in kazalci, zapoje pol in cele ure, 12 cm visoka, kompl., natančno regul. K 6-80.

Št. 4569. Ista s kukavico K 7-50, 8-50, 9-50. Bogato izrezljana omara, okrajsana z nastavkom, jelenovo glavo in veverico K 10-50, 14-50. Olej glavni cenik. Za vsako uro triletno pisмено jamstvo. Nikak riziko! Zamenja dovoljena ali denar nazaj. Razpošiljanje po povzetju ali naprej plačilu od priznane najboljši trdke

Jan Konrad, c. in kr. dvorni zalažnik v Brdru št. 2734 (Češko) Bogato ilustrovan glavni cenik s približno 400 slikami na zahtevo zastoj in franko.

Proda se lepo posestvo

Natančneje se izve v Šmartnem pri Litiji pri gosp. Mat. Osredkarju. 3470

Naicenejši nakup

sukna, ženskega blaga, najboljših šifonov, cvilna razne vrste odev in prtov itd. si vsakdo nabavi, kdor se obrne na domačo manufakturno trgovino

I. Kostevc, Ljubljana, Sv. Petra cesta 4.

Vzorce pošljem poštne prosto. 3579

24081 — Ustanovljeno 1832.

Priznana najboljša olinata barve

zmieta s stroji na novejši sestavi, prekašajo vsako konkurenco po finosti, ki omogočijo z jako majhno množino pobarvati veliko površino, razpošilja po nizkih cenah

Adolf Hauptmann-a nasled.
Ljubljana

prva kranjska tovarna ot natih barv, firneža, laka in steklastega kleja,

Zaloga slikarskih in p eskerskih predmetov. Linstr. ceniki se dote brezplačno.

Sprejmeta **2 vajenca** za kovaško obrt se proti dogovoru tudi brezplačno. — Vajenec ima tudi priliko obrtno šolo. — **ANT. ŽAVBI,** kovač na Vrhniku št. 385. 3575

Naročila na vsakovrstne

harmonije

pošiljajte na naslov:

IVAN MILAVEC,

izdelovatelj orgel, Ljubljana, Linhartova ulica.

POPOFF

najboljši

čaj na svetu. 3506

Akra-mlin

za debelo moko na umetni kamen

je nepobitno najboljši, najlažji in najcenejši mlin na svetu. Ni potrebno nikako brušenje kamnov in se vendar vedno dobro melje. Če se donarosti še presejalec, se dobi najboljša moka za peko.

ZENIT-posnemalniki

so nedosegljivi po kakovosti in cen. Vsako utemeljeno jamstvo dovoljeno. Konkurenčni stroji se vzamejo v račun.

Pocinjene, kovanoželezne **AKRA-sesalke za gnojnico.**

Delniška tovarna za stroje „Kuffhäuserhütte“ prej Pavel Reuss, Artern. (Podružnica: Ustje.)

Razpošiljalnici v Ustju in Inomostu.

3781

Neveste na dejo

veliko in okusno zalogo blaga za obleke, kakor: svilnato, kamgarn in druge vrste moderno volneno blago v trgovinah

R. MIKLAUC, Ljubljana, Stritarjeva ulica št. 5, kakor tudi v podružnicah

»**PRI MIKLAVŽU,** Medena ulica (ta trgovina je zelo povečšana), in

»**PRI ŠKOFU,** Pogačarjev trg (sadni trg).

V teh trgovinah kupite tudi ugodno belo kotenino za perilo in rjuhe, cvilnih za postelje, lepe in fine kovtre. Došle so ravnokar najnovejše svilnate rute in Serpe. Za moške obleke ima trgovina v prvem nadstropju oddelek suknene in modnega blaga, kjer vsakdo laiko po svojem okusu izbere. — Torej zglasite se gotovo in prepričali se bode o veliki zalogi, poštini in prijazni postrežbi.

Glavna trgovina:

R. MIKLAUC

Ljubljana, Stritarjeva ulica št. 5.

Tukaj! največji dobrotnik!

Kri! dosežejo, dobe tisti, ki namesto kave, čaja, kakava, slad. kave, puro-a, somatose, smatogen-a, redilnih soli, mesnih izvlečkov, zabeleza

Moč! juho, moke za otroke itd., pijo: „Sladn“ to je dr. pl. Trnkoczya sladni čaj „Sladn“

Prihrani se pri mleku in sladkorju. Prekoš

Zdravje! vse redilne pomočke. Prihrani 50% pri denarju v gospodinjstvu. — To resno vest izpričujejo poverjena zahvalna pi-

50% prihran. a! sma. — Zavitki po 1/4 kilograma stanejo 50 vinarjev.

Zahteva naj se tudi pri trgovcih. — Sladni čaj

Najboljši zajutrk! se ne sme zamenjati z manj vredno sladno kavo! *.*.*

GLAVNE ZALOGE: v Ljubljani lekarna Trnkoczy (zraven rotovž); na Dunaju v lekarnah Trnkoczy: VIII, Josefstadterstrasse 30; III, Radetzkyplatz 4; V., Schönbrunnerstrasse 109; v Gradcu: Sackstrasse 3.

Vsak naj se prepriča

da je praško domače mazilo za vsako gospodinjstvo neobh. potrebno.

Ze 40 let se je izkazalo mečilno vlačno mazilo takozvano praško domače mazilo, kot zanesljivo sredstvo za obvezo. To obvaruje rane, olajšuje vnetja in hkrati, hladi in pospešuje zaceljenje.

»Razpošilja se vsak dan. «

1 pučica 70 vin. Proti predplačilu K 3-16 se pošljejo 4 pučice, za K7-— pa 10 pučic poštne prosto na vsako postajo avstro-ogrške monarhije.

Vsi deli embalaže imajo postavno deponovano varstveno znamko.

B. FRAGNER, c. in kr. dvorni dobavitelj

lekarna »Pri črnem orlu«

Praga, Mala strana, vogal Nerudove ulice št. 203.

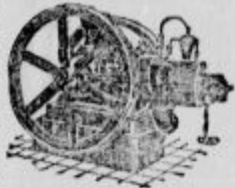
Zaloge v lekarnah Avstro-Ogrske.

V Ljubljani: Dr. G. Piccoli, Jos. Čizmaf, Rib. Sušnik.

3120

CLIMAX motori na petrolej

Najcenejši obrat.

Bac Rich & Co.
 tovarna za motorje
 DUNAJ XIX. 6.
 Heiligenstädterstrasse, 6.

Najstarejša specialna tovarna za motorje za dvakratno motorje na surovo olje.

družin se oblači z izdelki iz tkanice

Pošiljatev za poskušajo po povzetju vsebuječa 23 m kanafasa Rekordina za posteljno prevleko rdeče ali modro pisana K 0-60, — 23 m bele tkanice za srajce 175 K 11, — 18 m celina za srajce Permanent sortiran po 3 m samo K 8-60 i tucat belih platnenih damast brisač št. 7 K 6.

Gorska tkanica 2643

Stárek & Macháně

Spy štev. 45 Češko.

a nepovolno denar na si. Vzorci zastoni!

Filip Fajdiga

zaloga pohištva

 Ljubljana
 Sv. Petra cesta
 št. 19

 priporoča svojo
veliko zalogo
 raznovrstnega
 pohištva

 2808 po
 najnižjih cenah.

2713

Notene močnate jedi

nikak šartelj, nikako pecivo brez pridanja dr. Oetker-jevega pecilnega praška, ki da lepo obliko in lahko prebavnost ter napravi jedi večje in rahle. Ako se napravi močnate jedi z dr. Oetkerjevim pecilnim praškom prav posebno za otroke, potem imajo iste na vsak način prednost pred mesnimi ali sestavljeni jedili, ker one vsebujejo mleko, moko, mast, jajca, sladkor in za človeški organizem potrebna redilna sredstva v najokusnejši in kar je važno za otroke, v lahko prebavljivi obliki. Napravite toraj za Vaše otroke mnogo močnatih jedil z

dr. Oetker-jevim pec. praškom a 12 v,

ki se dobi povsod z milijoni potrjenimi recepti.

Najboljša češka tvrdka.

Ceno posteljne perje:

S. Benisch

1 kg olvega, dobrega skučjenega z K; najboljšega z K 40, prima polbelega z K 80; belega z K; belega suha z K 10; 1 kg izredno fino, snežnobelega, skučjenega z K 40, 8 K; 1 kg suha z K; 7 K; belega suha 10 K; najfinišerski puh 12 K; — Pri 5 kg se pošlje franko.

Dovršene napolnjene postelje

z zelo gostega rdečega, modrega, belega ali rumenega nanking-blaža, i perala 120 cm dolga, 120 cm široka z 2 blazinama, vsaka 60 cm dolga, 6 cm široka, napolnjena z novim, sivim, zelo trpežnim, puhastim posteljinim serjem 6 K; s polpuhom 2 K; s puhom 24 K; posamezne omarice 10 K, 12 K, 14 K, 16 K; blazine 3 K, 5 K, 6 K, 8 K; pernice 24 cm dolge, 14 cm široke, K 5; 14 K 70, 17 K 8, 21 K; blazine 90 cm dolge, 70 cm široke, 4 K 50, 5 K 20, 5 K 70; spodnje peralo 12 močnega, pasastege gradila 180 cm dolge, 110 cm široke, 12 K 80, 14 K 80. Pošilja proti povzetju od K 12 višje franko. Zamena dovoljena, za nepovoljno denar nazaj.

Cenik zastoj le franko.

S. BENISCH, v Dešenici štev. 71. Češko.

 Priznano najboljše vrsti belega
 platna za perilo sta:

Planinsko platno po 40 h
 in

Gorenjsko platno po 52 h

Pri večjem naročilu popust.

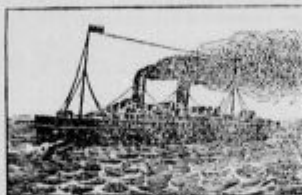
Glavna zaloga v Ljubljani:

„PRI GORENJKI“ Pogačarjev trg št. 3.
 Varstvena znamka
 „Gorenjka“

 Zahtevajte
 povsod!

Samo 6 dni!

Samo 6 dni!

 Edino pri **ED. ŠMARD**, potovalna pisarna
 v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18
 dobiš veljavne vozne liste (šifkarte)
 za francosko linijo čez **Havre v New-York**
 in iz Amerike nazaj v domovino.

3109

ALFA

2522

 brzoparilniki za krmo so **najboljši!**

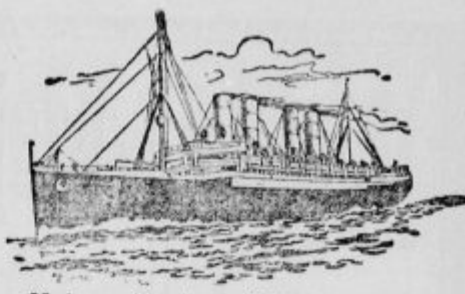
Nov izboljšan sestav!

 Močna izpeljava popolnoma iz
 kovanega železa in železne pločevine.

Sviri se pred cenejšimi in slabšimi ponaredbami iz litega železa!

Zahtevajte cenike!

Dopisuje se slovensko!

 Delniška družba **Alfa Separator** Dunaj XII. 3.

Najcenejša in najhitrejša vožnja

Ameriko.

Je s cesarskimi brzoparniki

„Kronprinzessin Cecilie“

 „Kaiser Wilhelm II.“ — „Kronprinz Wilhelm“
 460 „Kaiser Wilhelm der Grosse“

Podrobna pojasnila in potrebni pouk da vsakomur

EDVARD TAVCAR, Ljubljana

Kolodvorska ulica št. 35, nasproti stari Tišlerjevi gostilni.

Poceni nakup.

Dobro domače blago iz tkanice pošiljam po povzetju vsakomur, ki ga naznanim kar potrebuje.

40—50 m ostankov za K 12—22.

Posebno prikladni so kot darila za bližajočo se Božič in božem p. n. naročnikom postreči tako, da postane vsak moj odjemalce. Zajemeno pralno tkanino v zelo lepih barvah, kanafaze, lanena platna za srajce, okstorde, krizete, šitone, brisače, tkano barbeno pripravne za krila in obleke, delene, batiste, flanele, čifre pripravne za bluze in obleke. Tudi zelo lepo modrikasto blago se lahko dobi v kosih 3 do 15 m.

Pišite

3000

Fr. Maršik-u, domačemu tkalcu

Č ška Černa 104 pri Nachodu (Češko).

Daje po

4³/₄ %**Vzajemno podporno društvo v Ljubljani**

Kongresni trg 19

registrirana zadruga z omejenim poroštvom

Kongresni trg 19

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in jih obrestuje - po 4³/₄ % brez odbitka, tako, da dobi vlagatelj od vsakih vloženih 100 K čistih 4 K 75 v na leto. Rentni davek plačuje društvo samo. Daje tudi svojim članom predujme na osebni kredit, vračljive v 7 in pol letih (90 mesecih ali 390 tednih) v tedenskih, oziroma mesečnih obrokih, kakor tudi posojila na zadolžnice in menjice.

Dr. Fr. Dolšek l. r.,
zdravnik v Ljubljani, podpredsednik.

Drelet A. Kalan l. r.,
predsednik.

Kanonik I. Sušnik l. r.,
podpredsednik.

Avstrijska družba z omej. jamstvom za Benz-motorje, Dunaj X., Mannhartgasse 4.

DINAMI

BENZ

- DIESEL -
- SESALNI PLINO -
- BENZOL -
- NASUROVO OLJE -
- BENZIN -
- ELEKTRO -

MOTORJIKompletne
Električne centrale

Glavno zastopstvo za Kranjsko: Zavod za tehnične in elektrotehnične naprave, Ljubljana, Dunajska cesta. Istotam so motorji na ogled.

Na boljša in najsigurnejša prilika za štedenje!

separni promet do 31. decembra 1910
čez 87 milijonov kron.

Lastna glavnica K 608.996 84

Stanje vlog ene 31. decembra 1910
čez 21 milijonov kron.

LJUDSKA POSOJILNICA

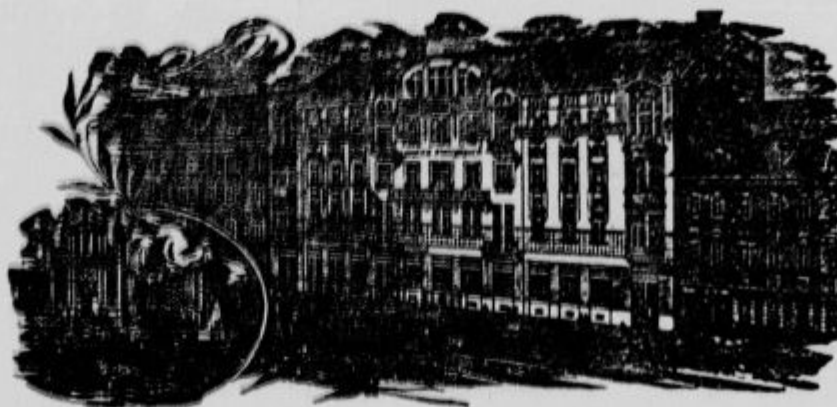
registrirana zadruga z neomejeno zavezo

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 6, pritrilje, v lastni hiši nasproti hotela „Unlon“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne
vloge vsak delavnik
od 8. ure zjutraj do
1. ure popoldan ter jih
obrestuje po

4¹/₂ %

brez kakega odbitka,
tako da prejme vložnik
od vsakih vloženih
100 kron čistih
4-60 kron na leto.

Za nalaganje po pošti so
poštno - hran. položnice na
razpolaganje. Sprejema tudi
vloge od svojih zadružni-
kov na tekoči račun ter
daje istim posojila proti
vknjižbi z in brez amorti-
zacije, na osebni kredit
(proti poroštvu) in zastavi
vredn. papirjev. Menjice se
najkulant. eskompirajo.

Dr. Ivan Šusteršič, predsed. Josip Šiška, stolni kanonik, podpredsed. Odborniki: Anton Belec, posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu n. L. Fran. Dovše, vodja, graščak, državni in deželni poslanec. Anton Kobi, deželni poslanec, posestnik in trgovec, Breg p. B. Karol Kauschegg, velepos-
estnik v Ljubljani. Matija Bolar, stolni dekan v Ljubljani. Ivan Kregar, podpredsednik, trg. in obrt. zbornice in hišni posest. v Ljubljani. Fran
Leskovec, hišni posestnik in blagajnik »Ljudske posojilnice«. Ivan Pollak ml., tovarnar. Karol Pollak, tovarnar in posestnik v Ljubljani. Gregor
Štbar, župnik na Rudniku.